MIKÓ IMRE

Beszélgetések az egyházakról*

MÁRTON ÁRON római katolikus megyéspüspök

A magyar püspöki kar széniora, Márton Áron megyéspüspök Gyulafehérváron székel, a román stílusú katedrális mellett épült püspöki palotában. Legközelebbi munkatársa dr. Jakab Antal segédpüspök, aki 1971 óta utódlási joggal kapcsolódott be a katolikus egyház ügyeinek irányításába.

– A romániai katolikusok két egyházmegyébe tömörülnek. Az egyik a gyulafehérvári, ehhez tartozik Temesvár, Nagyvárad és Szatmár is, ezek belső ügyeiket önállóan intézik, a másik a bukarest–iaşi-i egyházmegye. A Gyulafehérvárhoz tartozó hívek lélekszáma 1 019 000, ezeknek nagyobb része magyar anyanyelvű, de vannak jelentős számmal német, szlovák és bolgár anyanyelvűek is. Az egyházközösségek száma 519, ebből 259 Gyulafehérvárhoz, 152 Temesvárhoz, 54 Nagyváradhoz és 54 Szatmárhoz tartozik. A lelkészek száma 629, közülük 322 a Gyulafehérvárhoz, 151 a Temesvárhoz, 70 a Nagyváradhoz és 86 a Szatmárhoz tartozó templomokban és imaházakban szolgál.

A római katolikus egyház – akárcsak az ortodox és a protestáns egyházak – állami segélyben részesül: a lelkészek és esperesek fizetésük felét az államtól kapják, ez a gyulafehérvári katolikus egyházmegyében havonta 186 900 lejt tesz ki. Ezenkívül az állam fedezi a központi tisztviselők fizetését (havi 30 968 lej). A teológiai főiskola és a kántoriskola magyar tagozata Gyulafehérváron, román tagozata Bukarestben működik. A gyulafehérvári teológián 9, a kántoriskolában 5 tanár ad elő 122, illetve 155 hallgatónak. A teológusok közül három Rómában folytatta tanulmányait, egy jelenleg is ott tanul.

Az állami támogatás a műemlék jellegű templomok restaurálására is kiterjed; ilyen templomokban a katolikus egyház igen gazdag. Így restaurálták többek között a kolozsvári Szent Mihály templomot, egy évtizede folyik a gyulafehérvári kated-

rális restaurálása. Marosvásárhelyen a városrendezés folyamán lebontott ferences templom helyébe a hatóság más templomot építtetett egy új lakónegyedben.

Az egyházi sajtó példányszáma állandóan növekszik, a falinaptáré 1968-ban hatvanezer, 1976-ban nyolcvankétezer volt. Az utóbbi évek folyamán megjelent külön-külön Gyulafehérvár, Temesvár, Nagyvárad és Szatmár részére a kiskatekizmus, imakönyv, lekcionárium, miserend, liturgikus naptár.

Külföldről több bíboros és érsek tett látogatást Gyulafehérváron, Márton Áron és dr. Jakab Antal püspök pedig részt vett a Rómában tartott püspöki szinódusokon. A segédpüspök a temesvári, nagyváradi és szatmári katolikusok képviselőivel együtt a Szocialista Egységfront munkájában is közreműködik.

D. NAGY GYULA, a Kolozsvári Református Egyházkerület püspöke

Személyében az egyházkerület a gyakorló lelkészek közül választott püspököt, aki csaknem két évtizeden át bányavidéken, Petrozsényben szolgált, majd mint nagyszebeni esperes-lelkész emeltetett a püspöki székbe. Nyolc egyházmegye 462 anyaegyházközségének és 137 leányegyházközségének, az ott 715 templomban és imaházban szolgáló 444 lelkésznek főpásztora, akik 406 852 reformátust gondoznak. Hogyan kapcsolódik be ennyi egyháztag, a romániai magyarságnak mintegy negyede az országépítő munkába?

– Híveink a határ menti megyék kivételével az ország nagy részében elszórtan élnek, nemcsak a Kárpátokon innen, hanem Bukarestben, Ploieşti-en, Brăilában, Bacăuban is. A megyék arányos fejlesztésének elvéből következik, hogy híveink mindenütt egyaránt kiveszik részüket a szocializmus építéséből, s ugyanakkor anyagi jólétük, szellemi színvonaluk fokozásán is munkálkodnak. Az iparosítás, a városiasodás, a művelődés forradalma országszerte a szekularizálódás jegyében folyik. Meg kell azonban állapítanom, hogy ennek a folyamatnak következtében a múlthoz viszonyítva nem jött létre semmi változás híveiknek a vallásos életben való részvételében.

– A protestáns lelkészek képzése a volt Református Teológia épületében folyik Kolozsvárt. Mi a legfontosabb, amit – mint házigazda – erről a páratlan intézményről mondani tudnál?

– Az Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológiai Intézet 1949-ben nyílt meg állami törvény alapján mint a reformáció kora óta külön működő református és unitárius teológia jogutódja. Három tagozata, a Református, a Zsinatpresbiteri evangélikus és az Unitárius (mindhárom magyar előadási nyelvvel) Kolozsváron működik, az Ágostai Hitvallású Evangélikus Tagozat (német előadási nyelvvel) Nagyszebenben. Az intézet vezetését a fenntartó egyházak képviselőiből alakult Szenátus végzi, didaktikai munkáját a felekezeti megoszlás szerint szervezett párhuzamos katedrák látják el. De a vallástörténeti és egyetemes történeti tanszékek, valamint a bibliai és idegen nyelvek lektorátusai közösek. A személyi kiadásokat az állam fedezi az egyetemi tanerők fizetésével azonos szinten, a dologi kiadások fedezésére az egyházak teremtenek pénzalapot.

– Hányan végeztek fennállása óta a Protestáns Teológián?

– 952-en tettek szakvizsgát, közülük 604 református, 28 magyar evangélikus, 216 német evangélikus, 104 unitárius hallgató.

– A Teológia ugyebár doktori címeket is adományoz?

– Tizenhárom teológiai doktorunk van. A „honoris causa“ doktorok között pedig nemcsak a hazai ortodox és protestáns püspöki kar tagjait, hanem a világ rokon szellemű teológusainak legjavát is ott találjuk, az Orosz Ortodox Egyház metropolitájától a Princetoni Teológia Szemináriumának rektoráig.

Dr. PAPP LÁSZLÓ, a Nagyváradi Református Egyházkerület püspöke

Neve a fővárosban éppen úgy, mint külföldön, közismert. Mert nemcsak a határ menti egyházmegyék közel háromszázezer reformátusának püspöke, hanem mint ilyen, egyháza külképviseletét is ellátja. Kérdezzük előbb állami funkcióiról.

– A Református Egyház a többi egyházakkal együtt belépett a Szocialista Egységfrontba, s ezzel intézményes kapcsolat jött létre az államhatalmi szervek és lelkészeink között, akik részt vesznek lakóhelyük társadalmi vonatkozású munkájában is. A hazai ökuménizmus tehát horizontális szinten is érvényre jut. Hazánk püspöki karának számos képviselője a Szocialista Egységfront Országos Tanácsában is helyet foglal. En-

gem még az a megtiszteltetés is ért, hogy 1967-től kezdve tagja lehetek a Nagy Nemzetgyűlésnek mint a Bihar megyei mezőtelegdi választókerület képviselője.

– Püspökséged kilenc éve alatt az ökumenikus mozgalom újabb lendületet vett.

– A lokális ökumenizmus terén a Román Ortodox Egyház már 1949-ben kezdeményező lépéseket tett. Ebben az együttműködésben a leggazdagabb fejezetet az ortodox és protestáns teológiai intézetek professzorainak közös konferenciái alkotják. Már huszonhét ilyen konferenciát tartottunk. De a nemzetközi ökumenikus mozgalomban is élénk részt veszünk. Én magam 1968-ban Uppsalában és 1975-ben Nairobiban voltam jelen ökumenikus nagygyűlésen.

– Milyen nemzetközi szervezetek munkájában vesz még részt egyházatok?

– A két egyházkerületbe szervezett romániai református egyház három Genfben székelő egyházi szervezetnek tagja. Ezek az Egyházak Világtanácsa, a Református Világszövetség és az Európai Egyházak Konferenciája. A két elsőben tisztséget is viselnek. Azonkívül képviseltetjük magunkat a Prágában székelő Keresztyén Békekonferencián. Látogatásaink nem egyoldalúak. Számos külföldi vendég keres fel minket is, sőt 1968-ban a Református Világszövetség Végrehajtó Bizottsága Kolozsváron tartotta ülésszakát az Egységes Protestáns Teológiai Intézetben.

– Milyen nemzetközi jelentőségű határozatok születtek itt?

– Ezen az ülésszakon mondottuk ki a római katolikus egyházzal folytatandó párbeszéd szükségességét. Azonkívül a Végrehajtó Bizottság követendő példaként jelölte meg azoknak a teológiai konferenciáknak a folytatását, amelyek nemcsak nálunk, hanem az Egyesült Államokban is megindultak a református és az ortodox egyház teológusai között.

Dr. KOVÁCS LAJOS, unitárius püspök

Teológiai tanulmányai során több mint hat évet töltött német, angol és francia egyetemeken. Szolgált mint gyakorló lelkész, sokáig volt teológiai tanár, főjegyző, 1972-ben választották püspökké, 1975-ben pedig az unitárius világszövetség elnöke lett.

– Első ízben fordult elő világszervezetünk, az IARF hetvenöt éves történetében, hogy elnöknek közép-európai, romániai egyházi vezetőt választottak – három évre. Tisztségem most lehetővé teszi, hogy hazájában látogassam meg valamenynyi tagegyházunkat.

– Szeretnénk többet tudni az unitárius világszövetségről.

– Az IARF angol betűszó, az International Association for Religious Freedom, vagyis A Vallásszabadság Nemzetközi Szövetségének rövidítése. Eredetileg az unitárius egyházak szövetsége volt, de később túllépett ezen a körön, s ma öt kontinens huszonegy tagegyházából áll. Az angol, amerikai, nyugatnémet, svájci, holland hitrokonokon kívül csatlakoztak hozzá az indiai Brahmo Somaj hívei és mintegy négymillió liberális buddhista Japánból. Központja Majna-Frankfurt, hivatalos nyelve az angol, német és francia, gyűléseit mindig más-más országban tartja, most két éve Kolozsváron tartotta.

– S az egyház ügyei közben hogyan mennek?

– Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a Vallásügyi Hivatal minden támogatást megad kis egyházunk működéséhez. Hetvenezer nyilvántartott hívünk látogatja rendszeresen százharminc templomunkat, ahol százhúsz lelkész hirdeti az igét, jórészt a székelyek lakta megyékben. Fizetésük mintegy felét – akárcsak a többi felekezetek lelkészei – az államtól kapják, központi irodánkat és közös teológiánkat az állam tartja fenn. A magunk erejéből adtuk ki káténkat, énekeskönyvünket, falinaptárunkat s adjuk ki a 82. évfolyamában járó Keresztény Magvetőt.

– Legutóbb két tanulmányodat olvastam hozzád közel álló személyekről.

– Bizonyára Albert Schweitzerre és Kriza Jánosra gondolsz. Valóban, bizonyos fokig példaképeim. Schweitzert Strassbourgban ismertem meg, s teológiai kérdésekben konzultáltam. Kriza János a dédapám volt.

SZEDRESSY PÁL, a Zsinatpresbiteri Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyház szuperintendense

A romániai magyar felekezetek sorában az Evangélikus Egyház a maga harminckétezer hívével, harminchat lelkészével létszámban a legkisebb. Szuperintendense, Szedressy Pál korban és rangban a legfiatalabb – alig haladta túl az ötve-

net, egy éve szuperintendens. A múlt évben költözött Bukarestből Kolozsvárra, kérdezzük előbb fővárosi tapasztalatairól.

– Tizennyolc évet töltöttem mint lelkész Bukarestben, ahol az oda vándorolt s ott összetartó csángók jóvoltából egyházközségünk szerény létszámával is súlyt képvisel. De ettől függetlenül egyaránt élveztem a túlnyomó többségben levő Ortodox Egyház és a szász lutheránus testvéregyház támogatását. Valóságos szórványmunkát végeztünk a mintegy kétmillió lakosú fővárosban. Állami és közegyházi támogatással új templomot is építettünk. Szolgáltam magyar és román nyelven.

– Forgassuk visszafelé a filmet. Hol voltál lelkész azelőtt?

– A Brassó melletti Bácsfaluban kezdtem, Nagykárolyban folytattam, az Arad megyei Simonifalván (Satul Nou) töltöttem öt évet.

– Ebből az is kirajzolódik, melyik vidéken él a magyar evangélikusok zöme.

– Két esperességünk határa függőleges vonalban szeli át az országot. A nyugati rész Temesvárhoz, a keleti Brassóhoz tartozik. 1948-ban ismerte el a kormányzat a már akkor Aradon működő szuperintendenciánkat mint püspökséget, s székhelye két év múlva Kolozsvárra helyeződött át. Jövendő lelkészeink a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben kapnak kiképzést, ahol két professzorunk ad elő. A Református Szemle a mi egyházunknak is hivatalos lapja, naptárat külön adunk ki.

– Úgy tudom, az egyházi zenének is művelője voltál.

– Segédlelkész koromban a kolozsvári zenekonzervatóriumba is beiratkoztam, az egyházi zene köréből több tanulmányom jelent meg. Most rendezzük sajtó alá új énekeskönyvünket s egyben imakönyvünket *Hitünk igazságai* címen.

– Van-e valami hátránya annak, hogy az északi országokban államegyháznak számító evangélikus egyház itt olyan kis létszámú?

– Sohasem éreztem. Az egyenjogúság reánk is éppen úgy vonatkozik, az igehirdetés szabadsága tekintetében nincs különbség ortodox vagy evangélikus lelkész között.